

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári-, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden vasárnap.

Az előfizetés díjai:	
Egész évre	8 Kor.
Félévre	4
Negyedévre	2
— Hirdetések díjazásában szerint. —	

A Székelyföld és a szocializmus.

A szociális kérdés uralkodik ma az elmében. Hazánkban a politikai válság nyomult előtérbe. De ez méhében hordja azt is. A válságok tűnő jelenségek. Legalább legtöbbször azok. Jelenlegi válságunk azonban csupán csak e magában foglalt kérdés miatt is kritikus. Minden a megoldástól függ. A nyomorgók légiói jogot kérnek. De a jog nyomában nem jár mindenkor a jövedelmes munka, még kevésbé a könnyebb kenyér és vagyonszerzés. Ha jogot kap a nyomdász, ács, kőműves, bányász, földmivelő, cipész, fodrász, kocsis, kéményseprő vagy ki tudja miféle iparos és munkás, helyes. E jog csak eszköz lenne a kezükben. Ha mások nem segítettek rajtuk, ez eszközzel akarnának és fognának önmagukon segíteni.

Vajjon való-e a méreg mindenki kezébe? Recept szerint szoktuk azt szedni. Mert ez mérték és szabály szerint szedve gyógyít, ellenkező esetben öl. A jövő mindent meg fog mutatni. A túlcsigázott kedélyek aligha fognak józanul élni a joggal. S még kevésbé hiszem, hogy meg-

elégjenek azzal. Mindig többet fognak kérni és követelni. Joggal még senki sem lakott jól. Még kevésbé tarthatta fön belőle övét. Ha a nyomorgók a megszerzett jog mellett is nyomorgók fognak maradni, ellökik a jogalapot. Megszerzik e nélkül azt, mit nem szerezhetek meg azzal.

Kitartásukat a történelem bizonyítja. Erejüket többször láttuk, tapasztaltuk és éreztük. Nyomor táplálja ezt bennük. Megeshetik, hogy túlhaltott kérésük és követelésük megoldása halasztást fog szenvedni. Vagy esetleg megoldatnak ezek, de nem elégedvén meg azzal, nagybőb forrongásba jönnek a lelkek. Mindkét eset szomorú következményeket fog hozni. Felös, de valószínű, hogy e kérdés túlzott lángjai át fognak csapni az e tekintetben szűz területre, a Székelyföldre is.

Határozott tudomásom van, hogy a jövőre — bosszúból — a szocializmus legveszedelmebb szektája a Székelyföldet választotta ki agitációja színhelyéül. Ez így van. Vagy legalább is így lehet. Akár sikerül, akár nem, de meg fogja kísérteni a borstörést.

Sikerül-e vagy nem? Mindkettő rajtunk mulik. Igaz, hogy a székely munkás, a székely iparos, a székely kisbirtokos és földmivelő még nem kért, még nem követelt. De panaszkodni, panaszkodott. Meg van az ok mindkettőre. S hogy még nem követelt, meg vannak rá az okok.

Mik ezek? Melyek ezek?

A székelyföld nem csupán a természet csodálatos alakulása folytán, de az újabbkori gyors közlekedési eszközök kifejletlensége miatt is annyira-mennyire elzárt a nagyvilágtól. Különösen egyes vidékei nehezen megközelíthetők. Nagyon költségesek a föld távol fekszik az ország szívéből. Az ebből vegyesen kilökött éltető és élő vérkésőn jut ide. De többé-kevésbé megtisztulva is kerül, mint praktikum e területre.

A székelyföldön úgy a munkások, mint a kisbirtokosok, földművelők és kisiparosok viszonyai és körülményei, — leszámítva a bőzőnlött idegenek helyi csoportjait, — egészen más, elűtő, tényleges állapotot mutatnak, mint hazánk bármely vidékei.

A Nagy-Alföld, a Dunántúli rész leg-

TÁRCA.

Tanulóifjaink iskolai testi neveléséről.*)

Az iskolai nevelésben minden tanárnak a szellemmel párhuzamosan a testnek az intelligens kiképzésére is kellő figyelmet és munkát kell fordítania. Sajnos, hogy még a tanárok tekintélyes része az iskolában inkább csak tanít, mint nevel. Ennek a hiányos kiképzésnek aztán kellemtlen eredménye az, hogy az iskolát végzettek nagy része kevés ethikai erővel, csekély munkaszeretettel és kitartó képességgel, gyenge jellemmel, azután meg fejletlen vagy éppen visszamaradt testtel lép ki az élet küzdő terére. Nem esoda tehát, hogy ma az értelmiségből már oly sokan nem tudnak az élethez boldogulni és csak veszedelmesen szaporítják a szellemi proletrák egyre növekedő táborát.

Viszont más középiskolai tanító nevelő eljárásában szinte teljes figyelmét kizárólag csak a szellem képzésére fordítja, a testnek a fejlesztésére pedig alig vet ügyet. Ez aztán nem is jó pedagógiai eljárás. Mindig szemé előtt kel-

lene tartania, hogy a szellemivel párhuzamosan adott jó testi nevelés előmozdítja nemcsak a fiatal szervezet egészségét és ügyességét, növeli ellentálló képességét, hanem a szellemi fejlődésre is jótékony befolyást gyakorol, mert nines szer, amely jobban volna képes a szellem kifáradását megakadályozni és egyszersmind azt újabb munkára képesíteni, mint a testnek helyes nevelése, alkalmas foglalkoztatása.

Az iskolázás a nemzeti haladásnak egyik hatékony eszköze. Hazánk pedig néhány évtized alatt a szellemi téren óriásit haladt; annyit, amennyit más európai nemzetek évszázadok alatt. Ha azonban ezt a haladást a jövőre is biztosítani akarjuk, életerős, munkabíró testet kell teremtenünk a nemzet ifjúságának. Edes magyar hazánknak pedig erre sokkal nagyobb szüksége van bármely más országnál, mert nekünk folyton küzdenünk kell nyílt és alattomos ellenségeinkkel, és egy testileg elsatnyult nemzetek, — amilyen, sajnos, talán már a mai is, — képtelen lesz a nagy nemzeti megpróbáltatások idején azt a lelki erőt, kitartást, állhatatosságot és önértetes bátorságot kifejteni, amelyet a kis magyar nemzet exposit helyzete mindenkoron megkíván.

Az irányadó és rendelkező körök ezért fordultak nálunk is fokozott figyelemmel az ifjúság

testi nevelése felé. Már Csáky Albin gróf valóságos- és közoktatásiügyi miniszter tüzte volt ki maga elébe a testi nevelés fejlesztésének nagy feladatát. Számos közhasznú rendelet és az 1887. évi 8619. sz. a. kiadott gimnáziumi terv és utasítások adnak arról bizonyosságot. Majd az egészségügyi egyesület részéről az iskolai higiéné és testi nevelés kérdéseiben kiküldött bizottságnak Dollinger dr. és Szuppan Vilmos dr. jelentései nyomán készült s a kormány elé terjesztett memorandum a foglalta magában mindazt, amit az iskolai testi nevelés körül tenni lehetne és kellene. Ennek egy része megvalósult több üdvös kormányrendeletben és az 1899. évi 32,818. sz. kiadott gimnáziumi tanítási tervben meg az 1903. évi 43,381. sz. k. rea vonatkozó utasításoknak a testi nevelést illető részében, de mégis még mindig sok a kívánni való ezen a téren.

Mi tehát amíg egyrészt méltó figyelmünkbe vesszük a hivatalos intézkedéseket, addig másrészt a szükségesség tudatától áthatva iskolai foglalkoztatásunkban, nevelésünkben csak szinte annyi jogot és helyet adjunk a testnek, mint amennyi a szellemet megilleti. Egy óránknak sem volna szabad úgy eltelnie, hogy azon a lélek képzése mellett a testi nevelés ügyében is ne buzgól-

*) A tanári kongresszuson tartott előadás 4-dik része.

termékenyebb földje nagybirtokosok közt oszlik meg. A mi még ezenfelül marad, az sem oszlik meg oly arányosan a polgárok közt, mint az általában a Székelyföldön tapasztalható. Itt nagybirtokos kevés van. Ezek is akik vannak, épen csak megütik a censust. Birtokaikat kiparcellázva, résziben műveltetik. — legtöbbször.

A nagy kiterjedésű közvagyonok. — melyek a Királyhágón túl aligha ismeretesek. — sok erdőt és legelőt ölelnek fel. Ezek egyfelől a fakereskedést és faipart, másfelől az állattenyésztést teszik lehetővé s könnyűvé.

Mindenki magánvagyonára aránya szerint tart igényt és jogot. De a kisbirtokos osztály sokszor keservesen tapasztalja, hogy bár joga van hozzá, de nincs a nagybirtokosok és közönség hozzájárulása és elhatározása nélkül szabad rendelkezési joga. Az egyed szabadsága és joga illetéknél korlátozva lévén, megveti azt, mi hasonlóra vezethetne. Mi más az, mint a nemzetközi szocializmus sutyba dobása.

A munkások és kisiparosok a lehető legarányosabb megosztást mutatják a munkaadó és vásárló területeken. Egy helyre való nagyobb terelődés alig észlelhető. Ebben nézetem szerint nagyban közrejátszanak a városok és falvak kevésbé túlnépessége, a természet által meglepően alkotott és elkülönített medencék.

A földműves, munkás és iparos kéz túlzaporodását nagyban megakadályozza egy való tény. Senki sem akarja fiúgyermekét mind ugyanazon pályára nevelni, melyen ő működik. Meglepő ezen osztá-

lyoknál a tudományos pályát végzett, vagy azon működő és arra készülő gyermekek száma. Ez irányban nagy könnyebbségére vannak a szülőknek az erdélyi státus által fentartott olcsó internátusok, kegyes alapítványokkal ellátott finővelők és a székelyföld természeti fekvésének s felosztásának legmegfelelőbb elhelyezett gimnáziumok.

Ha mégis akadna fölös kéz, kivándorol. De mely rész teszi ezt meg? A zülött rész. Ezek kivándorlásának örvend a város és falu egyaránt. De ha az eszkimó szereti és nem feledi hazáját, úgy ezek se. Visszatérnek. Románia jó javító intézetnek bizonyult. Egy kis összeget hoznak haza is. Ez is haszon. A birtok olcsó. Az állattenyésztés még olcsóbb. A megélhetés szegényesen lehetséges. A hazatérő munkás és iparos igényei megcsappannak. Ezután addig nyújtóznak, a meddig a takaró ér. Józanul és szegényesen eléldégeknek. Belátják, hogy máshol sincs kolbászból a kerítés. Ez talán még nagyobb haszon.

Nem hagyható figyelmen kívül e kérdés megítélésénél a székely nép természeti tulajdonsága se. Józan és természetes gondolkodása bámulatos. Mindent megítél. Mindenből következtet. Elüljár az esze, ezt követi, úgy amint jönnek látja, cselekedete vagy szája. A neki nem tetsző dolgoknál nem a „nem akarom“, nem a „nem teszem“ járja, hanem amint mondani szokás, a „félre faragás“. A saját fajtájával szemben őszinte és bizalmas egészen a durvaságig, idegennel pedig tárgyodó és hallgatag. Ez veleszületett tu-

lajdonság. Okosan ravasz, ravaszul okos. Hamarabb becsap, vagy kijátszik egy idegen vérű nadrágost, mint tíz ilyen őt. Nem is igen keresik fel a kalandor szel-hamosok, még kevésbé a nemzetközi szocialisták.

Tekintetbe véve a nép általános műveltségét, az analfabéták száma csekély, különösen az újabb generációknál. Az állami iskolák száma kevés. Úgy szólván az egyház illetve a felekezetek kezében van az oktatás. Így a vallás teszi a tanítás és nevelés kiinduló pontját és gerincét. A kikerültek ellenségei annak, mi vallás- és jogellenes. Nem bírnak hajlammal túlzásokra.

A székely nép vallási téren, ha szabad és lehet így mondanom, szovinista. A valláskülömbőség nála válaszfal. De nem fájul ellenségeskedéssé. Egyszerűen bizalmatlanságban nyilvánul meg. Már pedig a fekevesztett szocializmust úgy is nézi, — mint az valóban van is — mint zsidó találmányt. Ugyancsak ennek zászlós urairól tudja, hogy legtöbbszörre Jakabok. Nem hogy nem ajándékozza meg őket bizalmával, de megveti, utálja, kineveti, üldözi, hazugoknak tartja. Ismeri a zsidó rafinériát, de túljár esze ezen is.

Minden községben van egy-két hangadó. Ezek négy, hat, sőt nyolc gimnáziumot végeztek. Visszatértek apáik foglalkozásához. földművelők. A néppel élnek, a nép között foglalatostkodnak, a néppel együtt éreznek és gondolkodnak, osztokodnak jó és balsorsában, annak szokásait követik, viseletét hordják. Szereti a nép őket, miképen ők a népet. Így a nép aligha

ködjünk. Kötelessége ez egyaránt mindtanárnak, de különösen illeti az osztályfőnököket, azután meg az igazgatót.

A gondjainkra bízott tanulóknak az egészséget az iskolában úgy kell gondoznunk, mint a szülői háznál. Türelmessel figyelmeztessük őt többszörösen is a padban való egyenes ülésre, egyenes testtartásra, mert a ferde, görbe, U alakban való ülés, amely közben a fiúk térdüket többször a könyvtartó deszkához támasztják, az írásnál, olvasásnál rontja a szemet, behorpasztja a mellét, elgörbíti a hátat, összeszorítja az altestet a benne lévő szervek működésének nagy rovására, mert ez megakadályozza őket folytonos kigyózó mozgásukban. Az egyenes ülés pedig egyenletesen erölteti meg a törzsnek izmait (Baginszky), mert hiszen az ülés nem tisztá nyugvás, hanem bizonyos fokú izommunka, még pedig vagy előre hajló vagy hátra dülő. S mivel az elsőnél a fiú könnyen a padhoz szorítja a mellét, majd egészen a könyvhöz hajtja a fejét, — ami pedig nem egészséges, azért jobb az utóbbihoz szoktatni a fiukat, és kifejtve a hátrányokat öntudatosan figyelmeztetni arra, hogy az semmiképp sem lehet közönyös a testük fejlődésére nézve, ha ők napjában 4—5—6 órát testükre nevezkedve zöle-nül ülnek, mert hisz az ilyen káros hatás egy évben épen 1080 órát és a nyolc éven át 8640 órát tesz ki, ami azután sok iskolázott ember-nél szervi bajokat, különösen pedig oldalgörnyét okozott.

Figyeljük meg jól és ne engedjük, hogy a

tárgyakat, különösen az írásbeli füzeteket és a könyveket közelről fixirozzák a fiúk, mert az átörökléstől és a szervezeti hajlandóságtól eltekintve, sok tanuló ilyen módon lesz rövidlátóvá főképp abban az időben, amidőn a szem a fejlődés stádiumában van. Lelkiismeretesen ügyel-jünk erre annál is inkább, mert ez a baj gyógyíthatatlan és nincs még olyan szer, amely a mioptikus szemet helyrehozhatná; ne vegyük tehát lelkünkre azt a kellemetlenséget, amelyet egy embertársunknak az alkalmatlan szemüveg hordásával egész életére okozunk, de meg azt is jól jegyezzük meg, hogy a rövidlátó ember az olyan dolgokban, amelyek tartósan és erősen igénybe veszik a szemet, kevésbé munkaképes. De aztán ne is engedjük meg a fiúknak, hogy pusztá majmolásból hordják a csipetöt és aztán vele helyrehozhatatlanul elrontás a szemüket.

Iskolázott testi magatartást kell adnunk a fiúknak. Lehetőleg egyenes, nyílt állásban felel-jenek a tanulók, óra közben mennél többször szólítgassuk föl, mindannyiszor helyesen álljon ki a padból, ügyesen és fürgén, és ne vonszolja ki csak úgy lomhán, immel-ámmal a testét. Némely tanár nem ad az ilyenekre sokat, pedig hát sok emberről épen a testi magatartás nagy-on befolyásolja az erkölcsi viselkedést. A nyílt föllépés minden esetre előnyösen ajánlja az egyént. Felelet közben, ha csak máshová nem kell, a tanár szemébe nézzen a fiú, épenúgy a magyarázatnál is. Ne túrjuk azt, hogy a fiúk óra alatt rendre ásitozzanak, hanem ettől lassan s nyugodtan szoktassuk el őket. Külséje tisztá

és egyszerű legyen az iskolás fiúnak, szoktassuk el a cícomás hajviselettől, mert ez amellet, hogy a folytonos igazításával sok időt fecsér-el a fiú, nem kis hiúságot is kelt meg táplál benne; lehetőleg rövidre nyírt hajat viseljen tehát a gyerek. Egyszóval arra törekedjünk, hogy testében művelt proporciója legyen minden tanítványunknak.

A tanteremben a nevelőnek bennünk telje-sen az ember mögé kell bujnia, hiszen mi is test szerinti emberek vagyunk. Először is tehát a saját testünket kell fegyelmelnünk és ezzel a példaadással azután igazán nevelhetjük a tanítványainkat. Mert hát minden mozgást megvonni a gyermektől annyi, mint a halat a szárazra tenni, hanem igenis helyes példával kell őt las-sankint ahhoz szoktatni, hogy milyen legyen egy intelligens ember testének külső, erkölcsös magatartása, viselkedése.

Engedjük tehát tért és módot arra, hogy a gyermek egyénisége, temperamentuma, szel-lemi elevensége megnyilatkozzék és persze az is-lyet, — kivéve ha az valami brutális módon történnék, ne tegyük feltűnő fegyelmi eljárás tárgyává, hanem észrevétlenül hassunk oda, hogy a gyermek önkéntes törekvésévé legyen magatartásának formában és tartalomában egyaránt való finomodása. Ez által a testnek külső, negatív nevelése belsővé, pozitívává lesz, mert a tanuló mintegy önmagát fogja nevelni.

Kárpiss János.

követné a nemzetközies hóbortjait, ha hangadói azt nem tanácsolják. Ez pedig semmi szín és körülmények közt sem eshetik meg, míg a nép szellemi irányításánál a velők ismeretségben, barátságban levő magasabb állású egyének állásait követik. A székely nép tulajdonképeni szellemi vezetői: papok, tanárok, jegyzők, tanítók, közigazgatási és legtöbbször az állami hivatalnokok is önfiaiból kerülnek ki. Aki pedig a nép lelki világát ismeri, igazat ad, ha azt állítom, hogy a székely saját földjén látni szereti önvérét, ha nadragos is az, de utálja az ott működő idegent, ha még koldus tarisnya lóg is a nyakában. Az előbbi szeretvén tiszteli, tisztelvén követi. Az utóbbit utálván, személyével együtt elveit is megveti. Így hát nincs itt Jakabéknak mit keresniök. A vezetőik összetartása szembeötlő. Mi meg is magyarázható. Nemzetiség a székelység kebelében nincs, ha van is elenyésző csekély. Az azonkiül levő és vele szomszédos nemzetiségek szoros összetartása csak biztató példa rájuk vonatkozólag. A szívben és lélekben összeforrt irányítók pedig ellenségei Bokányi, Weltner és Izrael jóvendőbeli országának.

A néppel közvetlen érintkezésben, a hangadókkal jóismeretségben levő papok, tanárok, tanítók társadalmilag, közigazgatásilag és politikailag magas pozíciókat töltenek be. A legtermészetesebb összekötő kapcsot képezik az intelligencia és a nép között. Ilyformán aztán a nép nem csupán önvérét, de jóakaraóit is látja a nadragosokban.

Ha mégis gyűlölettel ejti ki e szót a székely „nadrágos“, az az újabb idők jele és a veszedelmes szocializmus előfuvalma. Hála Istennek még jókor vagyunk. Nem kell két kar, hogy egyikkel védekezzünk, s hogy a másikkal építsünk. A nép a keresztény szocializmusra hajlékony. Ez legjobban is megfelel tényleges állapotainak és természetének. Ennek felkarolása volna leghelyesebb, legüdvösebb és leghálásabb. Vonjuk össze a népet keresztény egyletek, társulatok, körök és szövetségek által egy erős várrá, hogy a készülődő ellenség mérges nyelve megfődjék rajta.

A ki támad, az félig már győző. Támadjunk mi s ne várjuk a támadást, mert a védekezés csak negatív valami.

Pál Dénes.

Szabad házasság — kontraktus lejártáig!

T. Szerkesztő úr! Régen, mikor még szabad volt, irtam e lapok hasábjain a házasság feloldhatlanságáról és a polgári házasság hazugságairól.

Az nem volt támadás, de igazmondás. Akkor ugyanis még szabad volt a meggyőződés igaz okai előadása mellett véleményt mondani, s az igazat igaznak, a hazugságot hazugságnak nevezni és hirlapilag ki is írni.

De azóta nagyot zökkent a világ folyásának fentöktöt is veszített kerekere. Példa erre a parlamenti működés szabadsága, vagy tilossága; a főispáni jogok, a varmegyei hatóságok illetékessége és egyebek, melyekből az a régi mese igazsága csillámlik ki, hogy a törvények csak pókháló, miken megakadnak a legyek, de az erősebb dongók könnyűszerrel keresztül törnek. Hát ezt így hozta magával a szabad elv, és annak számos, még mindig éretlen, de fejlődő gyümölcse. Mert világos, hogy az a híres szabadelvűség gyakorlatilag azt jelenti: csinálók, amit akarok, (csak hogy lenne mindig erő is hozzá!).

De én a világ jelenlegi fájdalmait ha látom is, ha érzem is: bönölni nem akarom, mert győgtitani nem tudom.

Csak az forog sokszor szemem előtt, hogy mióta az európai államok beteges törvényhozása folytán hozzánk is betelepedett a kontraktus lejártáig tartó házasság intézménye: mennyire megeredett az újságrírók nyelvének minden régi köteleke, és mennyi minden szabad ma, ha nem is talál sem a régi fogalmakhoz, sem a valódi igazságokhoz és élet-tapasztalatokhoz.

Nem akarok tág tereken bolyogni, sem szelmalmodok ellen hadat szervezni. Megmaradok a minden állam, és minden társadalom alapját képező család jogi létrejövésének, a házasságnak fogalmánál. Tudom, hogy ezen fogalomnak régen is voltak jogi fokozatai és fázisai. Azt is látom, hogy ezen fokozatokat egy csapással eltörölni nem lehetett eddig s falán ezután is nehéz lesz. A legjobbat pedig, a szentségi jellegű, feloldhatlan házasságot a mai világnak megromlott, államilag is, társadalmilag is beteges gyomra csak nehezen fogadja be. De sajátságos tünemény, hogy az újságrírók minden kvalifikáción kívül vagy felül (?) álló hadserege, az új házassági tüneteket és eseteket mennyire szépíti, dicséri, ekesíti.

Az egyik újság, a Nép (kérem ne tenni hozzá: Bolondító) azt írja ezen év kezdetén: „Tökéletlen házasság. Így hívják Svédországban a szabadházasságot...”

Hát az ilyen handa-banda beszédet megcáfolni még akkor sem volna érdemes, ha az a tösgyökeres lutheránus: Svédország, mely már csaknem negyszáz éve Luther Márton tanítása szerint házasonk és úgy véli, hogy a csúf Vastiel lehet csapni, mihelyt meg lehet kapni a szép Esztert: éppen a mi közeli szomszédunk volna. Sőt az igazat megvallva, talán nem is érdemes cáfolni, olyasmit, ami kazár vagy zsidó zászló alatt van beszörva a világ forgatagába.

Aztán midőn házasságkötésekről van szó, a zsidó lapok igazi nagyhangú trombitaszóval kürtölik, hogyan kelt X. és X. szent és felbontatlan házassági szövetségre? hogyan ígértek egymásnak örökös hűséget? Hogyan történt az ünnepély és esküvő? es hogyan tartott a régi proféták stílusában ékesen beszélő rabbi X. az „oltár“ előtt fennrepedő beszédet valamely falusi vagy városi zsinagógában? De ez még legalább is a ritus megemlítése miatt ér valamit. Mig a többi goj-házasságnál soha sincs szó esküvőről, szent házasságról, sem oltárról, templomról, papról sincs: mert ezekért ő nem kap és nem várhat fizetést és tudja, hogy a zsidó kassza nem kukorikol, ha nem kap előre kukoricát; és a miért ő honoráriumot nem kap, az a „Nép“ nyelvezete szerint sehogy sem lehet erkölcsös.

A „Kis Újság“ pedig, a múlt év végével elénekeli, hogy a 79 esztendőös színésznő Prielle Kornélia hogyan ment férjhez a 28 éves Rozsnyai Kálmánhoz, „hol az esküvő (pedig de-hogy volt ott eskü, esküvő sem volt)

teljes esendben, szűk családi körben ment végbe.“ És megjegyzendő, hogy ezen eskü nélküli esküvőt mégis folytást, az unalomig esküvőnek mondja, esküvőnek írja nem egyszer, de néhány sorban valami tizszer. Érdekes, hogy a mennyasszony „az egész szertartás (?) alatt ülve maradt és „ülve várta az anyakönyvvezetőt.“ „Egyházi esküvő, (már t. i. a kálvinistáknál) nem volt és nem is lesz“, „de csupán azért, mert a művész nem akarja magát az ilyen ceremóniáknál (!!) járó izgalmaknak kitenni...!“

Ezek a szók: egybekelés, házasságkötés, szertartás, ceremónia, Konec király és Czibre vajda seregéhez illő komolysággal vetélkednek egymással. Le van írva szépen a házassági öltözet is: „frakk“, „gomblyukban fehér mirtuszszecskor“, „fehér selyem menyasszonyi ruha“, „fehér szatén-félcipő“, „fehér keztyű“, „a vállon rózsaszínű, fehérkendő.“ Szóval óriási volt a meglepetés és nagy volt az ünnepély a Prielle-házban, fényes lakomával, amit követ a „nászút — Abbáziába!“ Csak lenne pénz!!

Kérem: nem nevetni. Mert a dolog elég komoly, és ami fő: igaz történet.

Ezen rövidke feljegyzések után legyen szabad a Közművelődés olvasói számára egy pár jogtörténeti megjegyzést tennem.

Első. Hogy a magyar katolikus egyház kezdettől fogva a házasságot szentségnek és feloldhatlan, holtigtartó szövetségnek tekintette, azt mindenki tudja. Ilyennek tartották a magyar törvényhozók is századokon át.

De amit nem mindenki tud: az abban áll, hogy hazánkban a házasságnak eskü mellett megkötését éppen a magyar polgári törvényhozás kívánságára eszközölte a magyar katolikus egyház, és ennek a törvényhozásnak sürgetésére jött bele a magyar Rituálékba a házassági eskü, amit a Kánon-jog nem követel még ma sem a házasságok érvényes megkötésére.

És oh csodálatos megfordulása a törvényhozók szellemének!! Létre jött a polgári házasság intézménye, ahol eskü alatti kötésről nincs szó és feloldhatlanságról még kevésbé van szó. (Vége köv.)

Dixi.

Dániel proféta híres jóvendőlése Krisztus Urunkról és Jeruzsálemlről.

(Folytatás és vége.)

4.

Azon írók, kik valami módon, Jeruzsálem pusztulását Dániel proféta jóvendőlésének év-hetedeivel kapcsolatba hozni törekednek, azon, hogy úgy mondjam: ötletben gyönyörködnek, hogy míg a Krisztus — vagy Messiás-ra vonatkozó részeket évhetednek veszik, a Jeruzsálem pusztulására vonatkozó részre nem év-, de hónap-hetedeget alkalmazzanak, és keverik az alapot, meg is találják a jóvendőlés szövegében, a 24-ik vers ezen szavaiban: „Septuaginta hebdomades abbreviate sunt, super populum tuum, et super urbem sanctam tuam.“ A Vulgata „abbreviate sunt“ szavát, ami zsidouul így van írva „noktak“, (ami körül-határozást, körül-írást jelent.) a magyar szentírás legújabb, Bartakovics érsek-féle kiadása is „szabatos-tal fordítja, amiben a rövidítés fogalma elenyészik. De az én magyarázó íróim ezt a rövidítést — eltüntetést nem engedik; s úgy vélekednek, hogy a Krisztus halálától kezdve, Jeruzsálem elpusztulásáig nem évhetedeket, de éppen a rövidítés folytán, hónap-hetedeget kell érteni. Hát legyen így.

Már most a legtöbb középkori exegeta,

Krisztus halálát Rén. a 782-év március 25 napjára, egy péntekre, amikor állítólag éppen husvét is lett volna, helyezvén, innen Rén 723-ig, (ami időszámításunk hetvenedik éveig) 42 évet és három hónapot szeretnek számítani Jeruzsálem elpusztulásáig. Ebből következnék, hogy a 42 évben (42×12.) lenne 504 hónap, + 3 hónap = 507 hónap. Hát bizony ez sok; mert ha hónap-hetvened szerint számítunk: csak 490 hónapnak és nem többnek kellene kijönni. Azonban ezen időközben t. i. a 782-ik évtől, a két Gemini konzul évétől kezdve 723-ig azaz: ami aeránk 70-ik éve szeptember végéig csakugyan le lehet számítani Jeruzsálemnek végleges romlását és elpusztulását. S így a proféta jóvondulásának rövidített azaz hónap-hetekkel való számítása meg van mentve, hogy ha a számítás tizenhét hónappal több: az nem baj; mert a hetven-hónap-hét így hozta magával ezt a külsőséget . . .

Erős, kortani tanulmányokra fektetett nézetem szerint ezen fejtegetéseknek azon feltűnő gyengesége van, hogy 782 március 25-én (bár péntek ugyan,) de nem volt husvétii idő, mert ezen évben a husvét, április 25-ik napjára, tehát teljes 20 nappal későbbre esett. Azért az egész számítás, eltorzított hagyományra van feleltve, hibás, és alaptalan.

A valóság az lenne, hogy miután Krisztus Urunk halála 783. április 7-én történt, innen induljon ki a számítás Jeruzsálem elpusztulásáig, Réu 723 szeptember 1-ső napjáig. Ezen két határidő között eltelt 40 év, 4 hónap és 25 nap. Ha már ezt az időt hónap-hetekre átszámítjuk, kijöne 484 hónap és 25 nap. Ez ugyan nem 490 hónap-hetved, de legalább közelebb van ahhoz, mint az előbbi 507 hónapos számítás.

Én ezt csak a teljesség és régiség kedvéért is a szentiratok újszövetségi fényének terjesztése tekintetből jegyzem; örvendvén, ha bárki utánszámítással kísérni a mondottakat, s nagy köszönettel fogadván, ha bárki ennél jobb és helyesebb leszámítást felmutatni tud; mert már eddigi tanulmányomból is elég világosan kivetheti a figyelmes olvasó, hogy én, Dániel proféta szép jóvondulásában, a *he b d o m á k kétféle kulesát* nyilván feljegyezve sehol sem látom.

Egy azonban bizonyos és nyilvános: az t. i.: hogy Dániel proféta jóvondulása kézzel fogható módon bizonyítja a kereszténységnek erős igazságát, és isteni voltát. És ennek feltűntetése vala célja ezen szerény soroknak.

H I R E K.

A Kath. Kör estélye.

Ha viharos gyorsasággal kellene leírnom a Kath. Kör estélyét, így foglalnám össze: zsúfolt ház, szép előadás, pazar kedv, kitűnő kedv, jó bevétel, hajnali órák. De mivel sietésre legfennebb csak a betűszedő gyerek int, elbeszélék minden epikai szélességgel.

Epikai szélességem első sorban a közönség elbírálására terjed ki. Hát az bizonyos, hogy gyönyörű publikum gyűlt össze. Érintkezni láttuk a társadalom különböző rétegeit: ott volt az intelligencia rendkívül nagy számmal, de ott láttuk a kereskedői és iparos elem javát is. Ime, fényes bizonyíték, hogy a Kath. Kör nem bontotta szét a társadalmat, amint azt annak idején profétáltak, hanem éppen összehozta az ellentéteket, és az összehozás a Legényegyesületen kívül nem sikerült más társadalmi intézménynek, csak a Kath. Körnek.

A mulatság nagy sikerének óriási része a rendezésnek tudható be. Egészen helyesen gondolkoztak t. i. az intézők, mikor úgy vélték, hogy ne legyen csupán táncmultság, hanem gondoskodtak a közönség szórakoztatásáról is kitűnően előadott színjátékokkal. Városunkban már néhány év óta nagyon helyesen nem rendeznek kizárólag bálokat, hanem műsoros estélyeket, miknek kiegészítője a tánc. Könnyű belátni, hogy ez praktikus gondolkodás. A közönség szívesebben megy, ha pénzéért a táncon kívül más ellenértéket is kap. Aztán nem is kell báli toalette-ben megjelenni, pedig ez nagy rubrika pl. egy beámtér embernek. Az asszonyok ugyan váltig erősítik, hogy a bál sem kerül sokba, hiszen átalakítják egy régi ruhájukat s kész az egész, legfennebb egy pár fehér kesztyűt kell még venni. Hát valami igazság van ebben a mondásban, mert én életemben még sohase láttam hölgyen új ruhát, mindenik egy régi ruhának az átalakítása volt, de azért a hónap elsején ment a 80—90 koronás számla az üzletből: a fehér kesztyű ára . . . Okosabb apák tehát nem igen hisznek ezen asszonyi véleménynek s ép azért szívesebben veszik az ilyen jellegű táncestélyeket, mert ilyenkor a fehér kesztyű ára sem haladja túl az öt koronát. De a gyakorlati eredmény is igazolja ezt a felfogást, a mennyiben a tisztán bálrányban történő kísérleteket nem koszorizza eredmény, míg a programos táncestélyek sikerülnek. Szóval, — hogy választékosan fejezzem ki magam, a rendezés helyes mederben folyt.

De beszámolok már az estély szellemi részével. Előre is kijelentem, hogy elismerő szavaimnak nem egy az értéke a műkedvelőkre hivatalból pazarolhatni szokott dícsériáddal. A szereplők annyira megállták helyüket, hogy magasabb kritikai mérték is alkalmazhatunk rájuk anélkül, hogy ezzel babérukat veszélyezténők. Jól esett látnunk az ügyes, összevágó előadást, a hol a szerep biztos tudása nem okozott pernyi kínos szüneteket, habozást, ingadozást, hanem egymásból folyó, zavartalanul önálló játék gyönyörködtette a néző közönséget. A betanítás és rendezés nagy és fáradságos munkáját Riszner Ödön végezte s legyen elég elismerés neki az az általános és osztatlan tetszés, amit mindkét darab előadása aratott.

Bercik Árpád egyfelvonásos vigjátéka: A bálkirálynő volt az első darab. Pákh Mariska játszotta Natália szerepét. Na, az bizonyos, hogy okos mama volt s úgy játszott, mint a parancsolat. Mozdulatai, hanghordozása, arcjátéka egészen megfeleltek a darab szellemének. Nem volt egy mondata sem szerepének, melynek hatását ki ne aknázza volna. Tipikus partnere volt kitűnő jétékával szinpadí férje: Molnár János a tehetetlen, becsületes apa szerepében. Berreck Stefika biztos és kifogástalan játékát már ismeri a közönség s kedves szerepét ezúttal is igen szépen és sikeresen játszotta meg. Eredeti volt Kárpiss János is, aki a hozományvadász Fodor Tasziló szerepét alakította remekül és statisztikai adataival többször zajos derűtséget kellett. Jól játszott Roska László, aki először lépett a világotjelentő deszkákra, de azért kellőleg értelmezte Szabó Elemér alakját. Kis szerepükben derekasan megállták helyüket Bigner Ede, Prohászka Viktor és Kastaly Gyula.

A másik darab Ábrányi Emil Végrehajtója volt, de kissé átdolgozott alakban, amennyiben az eredeti gyanusabb helyeit részint mellőzték, részint átalakították. Ezért nem szükséges külön is megdicsérem a rendezéséget, de mindenki igazat fog adni, hogy helyesen teték. Özv. Majorné személyesítőjéről szölok elő-

ször, ami kis aranyos kezű művésznőkről: Riszner Ödönéről. Ez alkalommal új, ismeretlen oldalról mutatta be művészi tehetségét, amennyiben t. i. még nem volt alkalmunk alakító képességéről meggyőződünk. Ugyanazt a finom érzéket, helyes felfogást, művészi temperamentumot láttuk szinpadí szereplésében is, mint a melyet zongorajátékában esodáltunk. Nem kisebb dícsérettel kell szólnunk a mesterről, Riszner Ödönéről, aki a végrehajtó szerepét hajtotta végre ahogy épen csak kellett. Játékát nem kell külön méltatnunk, mert ha a tanítványok jól játszottak, hogyan játszhatott a mester? Igen kedves volt szerepében Moldován Viktória is, aki igazán meglepő nyugodtsággal és otthonossággal viselkedett a szinpadon, senki sem gondolta volna róla, hogy ez az első kísérlete, mert az első kísérletek nem ilyenek szoktak lenni. Reméljük, hogy gyakorabban is látni fogjuk ezután. De látni kellett volna azt is, hogy milyen gyűlöletes volt Bartalis József s milyen ügyetlen Bigner Eduárd! Nem jószántukból vetkőztek ki azonban önmagukból, hanem mert így követelte a haza s a szerep. Előbbi egy ügyvédet, utóbbi egy tanárjelöltet alakított. Előbbi jelzőinkkel már megmondtuk, hogy milyen hatással. Krzyzewszky Emmanak ez volt első fellépése s játéka az azt látjuk, hogy igen kedves műkedvelő lesz belőle idővel.

Ezzel többé-kevésbé be is számoltam a kör mulatságáról. A színház után rázendítette Káló Géza s huzta ropogósan a talp alá valót. Kedv, jóhangulat röpkedett az Európa termeiben s ennek hatása alatt némelyek betartották hűségesen a tizenkét órai munkaidőt, de a gyengébbek megmaradtak a 8 órás beosztás mellett.

Az anyagi haszon mérlege ezt az állást tünteti föl: összes bevétel volt 410 kor. 30 fill., miből leütve a kiadások összegét: 186 kor. 30 fillert, marad tiszta haszonnak 224 kor. Ez szép erkölesi és anyagi siker, bizony megérdemelte a fáradságot.

Befejezésül itt adjuk a felülfizetők névsorát: Majláth Ferenc 5 kor. 20 fill. Fried Ármán dr. 5 kor. Kovács Lajos, Neuwirth József dr. 4—4 kor. Dobrowsky Károly, Jakabfi János, Rass Károly 3—3 kor., N. N. hadnagy 2 kor. Felszegy Lajos dr., Pál Antal 1 kor. 40 fillér. Erdélyi Gyula, Kárpiss János, Prohászka Viktor, Engi Károly, Göth Gyula, Óriás György, Labud József, Reisz Árpád, Tihanyi Antal, Pénzes László, Státtin Róbert, Papp Demeter, Mazuchi, Fejér Gerő dr., Petrács Ferenc, Papp Alajos, Schäser F., Papi Viktor, Jáger Tamás, Fischer Vilmos 1—1 kor. Izsák Emilné, Hegedüs István 60—60 fill. Duduz Bálint, Székely Károly, Daubrawszky Gyula 40—40 fillér.

Fogadják a names szívü adakozók e helyen is az elnökség hálás köszönetét.

— **Püspök urunk önmiltósága** f. hó 19-ikén az esteli gyorsvonattal Brassóba útazott a pápai áldás kiosztása végett.

— **A felévi vizsgálatok** a gyulafehérvári püspöki liceumban a következő rendben tartanak meg: Január 13-án d. u. 4 órakor az előadások megszüntek. Január 19-én vizsgálat a Lelkipásztorkodástanból. (III—IV.) Január 20-án vizsgálat az Alapvető hittanból. (I—II.) Január 26-án vizsgálat az Egyházzogból. (III—IV.) Január 27-én vizsgálat az Uj-szöv. szentírástudományból. (I—II.) Január 31-én d. e. vizsgálat a Bölcsészettanból. (I—III.) Január 31-én d. u. 3 órakor osztályozás. Február 5-én az előadások megkezdődnek.

— **Halálozás.** Mária Aurea nővér szül. Józseffy Celesztin a szegény Szent-Ferenc-rendi nővérek maros-vásárhelyi zárdájának fő-

nőnkje f. hó 15-én d. u. 1/26 órakor agyszélhűdés következtében a szentségekkel ellátva hirtelen elhunyt. Született Egerben 1847-ben. A rendbe lépett 1875-ben. Fogadalmat tett 1878-ban. Mint okl. tanítónő működött 10 évig Nagyszébenben, mint tanítónő és főnöknő 18 évig Hátszegben, Maros-Vásárhelyt 2 évig. Temetése f. hó 17-én a Szent-György-utcai zárdából d. u. 2 órakor volt. Az engesztelő szt. mise-áldozatot 18-án d. e. 10 órakor a főtéri plebánia-templomban tartottak. Az örök világság fényeskedjék neki. Nyugodjék békében!

— **Kápolna-megáldás.** A brassói r. kath. főgimnázium házi kápolnáját püspök urunk ő Nagyméltóságától nyert felhatalmazás folytán f. hó 16-án áldotta meg Bándi Vazul igazgató a tanári kar és ifjúság jelenlétében. Öröndetes napja volt ez az intézetnek, mert a megáldott kápolna sok ifjú szívnek régi vágyát tölti be. A tanári karnak pedig a vallásos nevelés nehéz munkájában igen nagy segítséget nyújt. Reméljük ugyanis, hogy e vallásilag és fajilag megosztott városban, hol szeminárium és konviktus híján a nép közé kell vegyülnie a tanuló ifjúságnak, kápolnának a kath. öntudat, érzés és gondolkodás, szóval az igazi vallásosság és erkölcösség áldásos otthonává lesz.

Az ifjúság megilletődéssel kísérte a szent ténykedés mély érzelmű jeleneteit. Majd Bándi igazgató kedves alkalmi beszédét intézett hozzájuk a szertartás végén, melyben szépen kioktatta az ifjúságot, hogyan kell a szent helyet megbecsülnie, hogyan kell itt az oltár előtt a szív nemes érzelmeit ápolnia, hogy hitében megerősödjön, erkölcsi tökéletesedjen, majd képes legyen az élet nehéz harcaiban emberül megállania. Beszéd után Albert Ferenc vállastanár szent misét mondott, melyen az ifjúság énekek zengedezésével emelte a vallásos hangulatot. Adja Isten, hogy e hangulat mind jobban és jobban megillessen minden lelket, ki a tudomány e díszes házában indul el az élet vadorútján!

Megemlítjük, hogy a kápolna felszerelése bár így is megfelel a szükségletnek, még kezdetleges, szegényes. A tanári kar, mely a ránehezülő feladat tudatában, a legnemesebb odaadással működött közre a kápolnaletésítésben, számít az áldozatrakész és képes közönség adományaira, különösen olyanokéra, kik ebben az intézetben végeztek tanulmányaikat, vagy kik azzal szorosabb viszonyban vannak. Bármilyen csekély adományt halásan fogad e célra az igazgató. Így érthető, hogy házi kápolnának ne csak megfelelő, hanem lehetőleg díszes, a szent ügryhöz és Isten dicsőségéhez méltóbb is legyen. Isten kegyelme legyen ez új intézményen s mindazonok, kik érte áldozatot hoznak!

B. Gy.

— **Jégaszalás.** Tudomásunk szerint eddig csak Kukutyin volt híres a jégaszalásról. Most ennek a lehetetlen nevű községnek vetekező társa akadt. A jégaszalásnak képes dicsőségét az elmúlt héten az u. n. „Lövészegyesület” szerezte meg Gyulafehérvár szab. kir. városnak.

Nevezett egyesület ugyanis egy korcsolyapályát tartott fenn az egyesületi tagok és a fizető nagy közönség számára. Az idei szezonban Halifax hívei nagyon boldogok voltak, mert kellemes téli napok lévén, vígan és gyakran iringálhattak a kitünő jégpályán. Egy szép napon azonban a korcsolya-sport hívei hosszú orral, tágranyilt szemekkel, misztikus gondolatokkal szaturálva állottak körül a kedves jégpályát. Csakányos emberek állottak a tükörsíma jegen s hatalmas kockákban vágták fel a pompás jéget. Halifax hívei megdermedve szemlélték ezt a műveletet s el nem tudták képzelni az okát,

A sok találgatásba végre egy élénkebb fantáziájú és „legmodernebb” gondolkozású úri ember is beleszólt a jégvagdálás okát illetően képen próbálta megfejteni: Hát tudjátok mi történt itt? Óh okos, óh nagyszerű művelet ez. Előkészület a jövőre. Hiszen télen minden csirkéfogó korcsolyázhatik. Télen minden befagyott pocsolja tartja hátát a korcsolyáknak épen úgy, mint a hogyan nyáron minden bokor szállást ad. Nohát a mi bölcs „jégmesterünk” (vagy ki a kö?!) gondolt merészet és nagyt. A gyulafehérvári publikumot ki kell emelni a „profanum vulgus”-ból. Télen, ha már éppen akar korcsolyázni, hát korcsolyázzék ott, ahol épen jeget kap, de nyáron korcsolyázni! Ez aztán valami.

A huszadik század megkíván ilyen újítást! Nos, ami „jégmesterünk” soha meg nem próbált, soha nem hallott merész gondolatát, merész tett követte. Azért vannak itt ezek a csakányosok. Kivágyják a jeget s aszalóba teszik nyárra. Akkor lesz az igazi mulatság. Amikor a rettenetes hőségtől a kutya is kilógatja a nyelvét: akkor . . . akkor mi, a „gyulafehérvári lövészegyesület” boldog tagjai, gyöngyben bőgezenünk az eraktározott jegen . . . a téli egész szezonra kiváltott jegyünk érvényesülésével. Nohát nem felséges gondolat volt ez? Ezt csinálja meg Kukutyin!

Ezt a felfedezést általános ámulat és bámulat követte. Persze, hogy tetszett az idea. Urak és hölgyek hönnyük alá csapva korcsolyájukat, a vakító szép jövőd reményében vígan csiesinkáztak hazafelé. Szembe találták a pályára kifelé siető „jégmestert.” Általános bravo! éljen! kiáltások hangzottak fel s a meglepett jégmestert már-már vállukra akarták emelni.

„Minő gondolat! Micsoda felséges! Aszalt jég nyárra! Megpukkad egész Európa a sárga irigységtől, tán még Amerika is!” — hangzott minden oldalról.

Most a jégmesteren volt a bámulás sora. Mivel szolgált reá ekkora tüntetésre? Elmondták neki.

— Vagy úgy? hunyorgott ravaszul. Ugy-e, hogy zsenialis gondolat volt tőlem. A löcsei kalendáriumból olvastam, hogy az idén borzasztó kánikula lesz. Nagy kelendőségnek fog öröndeni a fagyalt s a jégbehűtött sör! Eládtam hát a jeget egy korcsomárosnak! Akiknek most szezonjegyük volt — azoknak joguk lesz a nyáron még külön egy porció jeget kérni a sörös poharukba!

Tábló!

Krix-Krax.

A moloch.

(Folytatás.)

Az alkohol moloch bálvány nemcsak vagyónából fosztja ki hódolóját, nemcsak egészségüket, becsületüket teszi tönkre, hanem igen gyakori esetben elrabolja eszüket is. Az örültek házi beszélők veszedelmes befolyását az emberi értelemre. Ha képesek lennénk az örültek minden házát sorra meglátogatni, a rettenetes nyomorúság ezen falai között meggyőződünk arról, hogy a szerencsétlenek tetemes részét az alkohol döntötte siralmas helyzetükbe.

Dr. Hoppe, egyik németországi tébolydában alkalmazott főorvos így kiált fel: „Az örültek házában egyötöd részét bezárhatnók, ha az alkoholt a világból száműzhetnők. A berlini új „Chorité” tébolydába 1889—91. években beszálítottak 4784 örülte, közülük 2260, tehát 47-20%-a részegeskedés miatt vesztette el esztét. Ugyanott 1893. évben 4398 elmebetegét szállítottak

be a tébolydába, azoknak 50%-a általánosan ismert részegeskedő volt.

Az ivási szenvedély miatt irtózatot véget ér sok alkoholista, és nemcsak saját magának árt, hanem tönkre teszi gyermekeit is. Ha mind a két szülő nagyfokú alkoholista, a gyermekek menthetlenül elpusztulnak, ha az anya alkoholista, akkor sem származik ép gyermek. Ha az anya egészen abstinens vagy temperans, a generáció életképessége és jóra valóssága attól függ, hogy a férj az atvaság létrejötté alkalmával józan volt-e vagy részeg. Sokszor megtörténik, hogy alkoholista atyának több gyermeke közül egy egészen semmire való részeges lesz, a többiek jóra való józanok.

Cs. tisztességes középosztályú birtokos úrnak, ki fiatalabb korában szerette a mulatozást, de mégis jól gazdálkodott, rendben tartotta családját, három fia és egy leánya volt. A fiúk közül kettő egészen józan életű, előkelő állásban levő képzett urak, egészen józan életűek, a leány szintén, de egy fiú, a B. teljesen elülött legnagyobb fokú alkoholista, ki a ruháját is oda adja pálinkáért. Józan állapotban kiváló, helyesen gondolkodik, beszél és munkálkodik, jó humanus érzésű. Nehány középosztályt végezve és a katonai kötelezettségnek eleget téve szülői akarat ellenére elvett egy oly nőt, kiről a fama azt beszéli, hogy nem veti meg a szeszes italokat. Született a házasságból 7 gyermek, 6 fiú, 1 leány. A növekedő fiúk is akarat nélküli rabcsolgái az alkoholnak. Az atyának és anyának gyengeségei átmentek a gyermekekre is. Megjegyzem, hogy ezen hét gyermek atyai nagyanja egészen józan életű, értelmes és jó érzésű. Az anyai nagyatyja nagyobb mérvű alkoholista, a nagyanya sem egészen józan életű. Ezeket megemlítve megállapíthatjuk azon szomorú valót, hogy az alkoholista atyának rossz tulajdonságai összepontosultak a négy gyermek közül egyik fiúba és ebből lett a legnagyobb mérvű alkoholista, teljesen megbízhatlan, kibe a részegeskedési szenvedély előtt minden jó tulajdonságot. Ennek két gyermeke kivétel nélkül inofialva van, eggyel sem lehet semmire sem menni, kikről csak azt lehet jövendőlni, hogy belőlük a társadalomra nézve hasznavehetlen, sőt veszedelmes egyedek fejlődnek.

Ezen hét gyermek atya kóborló lett, egy nagyobb városban oly munkára vállalkozik úri származása dacára, melyet csak az alkohol nagymérvű élvezése folytán szaglő érzékét vesztett eggyen vállalkozhatik. Amit egyik nap keres, azt másnap elissza s aztán ismét munkába áll.

Munkakönyvét mindegyre elveszti s ilyenkor toloncolják, de csak addig ül zilált otthonjában, míg ismét munkakönyvre tesz szert. Egy alkalmal előttem, mint illetékes lelkesze előtt megjelenik, községi bizonyítványa aláírása végett. Józan volt. Ilyenkor lehet vele értelmesen beszélni. Kikérdem, hogy hol volt és mit csinál. Elmondotta, hogy Kolozsvárt volt és rendesen kánálisokat takarít, naponkint 4 koronát is szerez. De ruházatján nem látszott. Miért toloncolták haza ismét? kérdém. Így felelt: kérem beálltam Kolozsvárt szocialistának és szónokoltam az elvtársaknak, szívesen hallgattak a bolondok, nagyokat mondottam nekik, a törvényt is sértettem, szidtam a nagy urakat, a gazdagokat. A rendőrök bekisértek s kihallgatás után hazatoloncoltak.

Látja B. milyen veszedelmes úton halad, a pálinkaivás egészen csuffá, nyomorulttá tette magát. Miért nem száll magába, miért nem hagyja el a részegeskedést? Miért nem gondol Istenre, lelkére, hogy nem esik meg szíve sok nevetlen gyermekén? Szavaimat nyugodtan meghallgatta, helyeselte s tovább így szólt: ké-

rem, a kormányzat is hibás, mert azt a pusztító, bolondító italt szabadon árulattja, el kelte előlünk zárni, mint veszedelmes mérget, mely oly sok ezer ember test tönkre stb. Így beszélt józan állapotában, mert meg kell valani, hogy értelmes, lehet mondani zseniális, nemes, humanus érzésű, de az alkohol minden jó érzést elől benne, akarat nélküli szerencsétlen bábja, játéka az alkoholnak. Beszélgetésünk után egy órával már holt részegen fetrengett az utca sáncában.

Felesége sokáig türt neki, végül hűtelen lett hozzá, összeállott egy más alkoholista férfival, szerteszét hagyta gyermekeit, más vidékre ment. Így lessz áldozata a családi élet az alkohol moloch bálványának.

Jelentem, hogy az alkoholista szülők gyermekeiben a vér gyenge, romlott, nincs ellentálló képessége.

Dr. Demme stuttgarti tanár, gyermekek orvosa megfigyelte 10 részeges és 10 mértékletes házaspár gyermekeit 1878. évtől 1890. évig. Az eredmény a következő:

A gyermekek közül	A mértékletes családban	A részeges családban
elhalt azonnal születés után	3	12
„ az első hónapban	2	13
bárgyú volt	—	6
veleszületett fejlődéskép-telenséget mutatott	2	5
növekedésben hátramaradt	—	5
korai nehéznvályás lett	—	5
vistűnő beteg lett	2	1
szellemileg lassan fejlődött	2	—
testileg és lelkileg rendes volt	50	10

Dr. Legrain, 215 részeges családot figyelt meg, meiyeknek 819 utóda volt. Ezek közül 174 halva született, vagy az első életévben halt el; 427 részeges lett; 100 közül 60 a testi és lelki elfajulás jelét hordotta magán; 14 erkölcsileg romlott volt; több egyötödénél hunyt el korán göresőkben; 100 közül 17 nvaalyatörős és 100 közül 19 szellemi beteg volt. Mily szomorú dolgot beszélnek ezek a számok! Kinek nem vérzik a szíve, midőn ilyen nyomorra gondol?

(Folyt. köv.)

Szabó György.

Egy új orgona.

Kinek alkalma volt már valamely nagyobb-szerű orgonát s annak bonyolultas belső szerkezetét megtekinteni, könnyen rájöhet, hogy e hangszer tökéletességének mi fokára nem egyszerre emelkedett, hanem fokozatos fejlődéssel. Bizony több száz és száz évre volt szükség, míg az egyszerű pástorsípából (syrinx) a hangszerek királynéja lett. A rómaiaknál viziorgonák voltak. Krisztus után a negyedik században már nem vízi, hanem szél orgonáról tesz említést a zene-történelem. Ezek a jeruzsálemi templomban voltak felállítva. A hangjuk elhallatszott egészen az olajfák hegyéig.

A IX. században Németországban is építettek orgonákat. Még pedig csak 8—15 sippal (a diatonikus hangszon két oktáván át). Akkor még nem lehetett szó az ujjakkal való játékról, hanem ököllel és könyökkel kellett az egy méter hosszú és 3—4 dm. széles billentyűket leütni. Innen származik a német „Orgelschlagen“ kifejezés. Elseg püspök a X. században Winchesterben épített egy orgonát, amelynek 400 ólom-

sipja volt és 14 fuvója, ennek a nyomásához 70 emberre volt szükség. Minden egyes hangra 40 sip jutott. (Kellemes ordítás lehetett!) Az egész orgonának tíz billentyűje volt s mégis két orgonistára volt szükség.

Hol állunk ma ezekhez képest? Csak egy modern szerkezetű orgonát kell megnézni s az ember elbámul az óriási fejlődésen.

Nemrég voltam egy ilyen modern szerkezetű orgona átvételén, mint szakértő, Erdély-Szerdahelyt. Kisebb orgona ez, de az orgonaműépítést mai fejlettségének teljesen megfelel. Van hat szülő és hat mellékváltozata. 54 fa, 14 horgony és 268 ónsipja. Az egész a pneumatikus csőrendszerbe készült az eddigi nem annyira megfelelő golyó és csuszka rendszer helyett. Ennek a könnyű játékmódon és regisztráláson kívül még az az előnye is megvan, hogy az időjárás befolyásának ninesen kitéve, mi által a gépezetes orgonáknál az időjárás folytán beálható zavarok itt teljesen ki vannak zárva. Működhet akárhany copula a játékmód nem válik nehezebbé. Az összekötetés a játszó asztal és az orgona között nem szálkák hanem 6 mm. belső átmérőjű fémcsövek segítségével történik. Gyorsan és biztosan működik teljesen zaj nélkül. A szellőadák, melyek Angster cég (pécsi orgona-műépítész) által feltalált légnymatu cancellarendszer szerint készültek, tiszta és száraz fenyőfából, a szelepek jól meg vannak bőrizve, minden szelep egy fuvócskán nyugszik, mely azt működésbe hozza. A fuvócskák a legfinomabb vulkanizált batisztból készültek. Egy dolgozó fuvója van az orgonaszekrény alsó részében kettős ráncokkal és kiegyenlítő ollókkal és egy szivattyúval lábnyomásra berendezve. Bőrizése részint kettős, részint hármás. A nagy fasipok tiszta és egészséges fenyőfából vannak a négy láb hangtöl felfelé, a fasipok be vannak lakkozva. A középnagyságnak vörös- és luefenyőből, a kisebb fasipok körte és juharfából készültek. A prospektusban a sipok 13 lates finom angol „bárány“ és „banca“ jelű ónból, a belső sipok 10 és 8 lates ónból vannak. Az orgona intonálása művészi és a hangolás a normális „A“ után vétetett. A fuvónyomórúd az orgona evangéliumi oldalán 0.65 méternyire áll ki az orgonatestből. Az orgona szekrény tiszta és száraz fenyőfából olaj alapszínű és után fehérre van polichromirozva. A szobrász munkákat valódi dupla arannyal vonták be. A játszó asztal meglepő csinos és elegáns. A dispositió a következő:

1. Principal S' felhajtott ajakkal, érces férfias hanggal.
2. Bourdon S' dugott változat homályos fuvola hangjelleggel.
3. Salicional S' (a diszes az egész dispositiónak) gyengébb vonós hegedű jelleggel.
4. Pr. Octáv 4' principál jelleggel.
5. Mixture 2²/₃ 2 soros (g 2²/₃ és c 2') tehát 108 ónsipből áll.
6. Pedal C-h. 24 billentyű, dugott változat, tömör mély alaphanggal.

Mellékváltozatok 1. Manuál-octáv copula. 2. Pedál copula. 3. Pianó. 4. Mezzoforte. 5. Forte. 6. Kiváltó.

A változatok mind egyenként a legelső hangtól a legfelsőig chromatikus menetben vizsgáltattak s valamennyi tiszta hangolást és kitűnő jellem sajátságot mutatott. A művet a főpásztori jóváhagyott szerződés alapján felülvizsgáltam. — A felülvizsgálás alkalmával jelen volt a következő bizottság:

Főtisztelendő Kisz József erd.-szerdahelyi plebános, Kabdebő Károly egyháztanácsos, Kézdí János egyh. tanácsos és kitanító, Angster Oszkár orgona műépítész és Resch Rezső Nagyszében

belvárosi ig. tanító és kántor. Ezen bizottság az Angster cég ezen 453. művén örömet fejezte ki, hogy a szerződés kötelezettségén felül is iparkodott feladatának megfelelni.

A mi engem illet, mint a püspök úr Ö Nagyméltóságától az átvételre kiküldött szakértő nyugodt lelkiismerettel ajánlom a céget pártfogásába és figyelmébe mindazoknak, a kik a mai kor színvonalán álló orgonaművet óhajtanak.

Tudjuk mindnyájan, hogy az isteni szolgálatnak mily fontos része az orgona, a mely a maga sokféle és változatos hangjaival csak fokozza és erősíti az áhitatot és a léleknek Istenhez való emelkedését. Ezért fordítanak az ujonnan épült templomokban és bazilikákban oly nagy gondot, többek közt az orgonaépítésre is. Például csak a budapesti mesés szépségű Szt. István bazilikát hozom fel, melynek orgonája Magyarországon a legnagyobb és világhírű mestermű. Mikor ennek hangja megszólal és sokféle változatával belevegyl a hívők ezreinek imába, akkor lehetetlen a kolozsális mestermű hatása elől még a leghitlenebb embernek is kitérni. Ezt a művet is az Angster cég alkotta. Angsterék a beléjük helyezett bizalomnak ott is várakozáson felül megfeleleek. A Szent István bazilika orgonája ékesen szóló bizonyítéka annak, hogy a magyar orgonaépítész terén büszkék lehetünk Angsterekre.

Resch L. György.
székese gyházi karnagy.

IRODALOM. MŰVÉSZET.

* A „Magyar Szemle“ szépirodalmi, művészeti és kritikai képes hetilap folyó XVIII. évfolyamának 3. sz. január 18-dikán jelent meg a következő kiválóan érdekes tartalommal: Fra Filippo, A magyar műkritika. — Cholnoky Viktor, A foltámadó alkímia. Arkosy Ferenczy Kálmán, Versek. — Kines István, Hogyan tért meg Harmath Zsigmond uram esze. — Wilde Oszkár, Két költemény prózában. — Almássy Kálmán, A zöldbén. — A böles bíró. (Hercogovinai mese.) — Ventura Ruiz Aguilera, Csönd. (Spanyolból ford. Harsányi Kálmán.) — Regény: Handel Mazzetti Enrica, Jesse és Mária (Folyt. Fordította Auer István.) — Bulch, A hét tükre. (Kürthy György rajzaival.) — Irodalom: Harsányi Kálmán, Benedek Elek, Nagy Magyarok elete. — Két novellaskönyv. — Török mesék-ből. — Színház: Marcus, Régiek és újak. (I.) — A veréb. — Irodalmi gombák. — A szerkesztő üzenetei. — Hirdetések.

CSARNOK.

Az erdélyi róm. kath. papság irodalmi működése a XIX. században.

Bio- és bibliográfiailag kimutatja: Imets F. Jákó.

(Folytatás.)

4.

Bakk Endre (Szentkatolnai) főesperes-plebános, erdélyi tb. kanonok, született 1841. október 11-én Szent-Katolnán (Háromszék m.) A gimnáziumot jeles eredménnyel Csik-Somlyón, a teológiát Károly-fehérvárt végezte. 1864. jul. 31-én Nagy-Váradon Szaniszló Ferenc püspök által erdélyi pappá szenteltetvén, Brassóba küldetett kaplannak és hitelemzőnek, hol két év alatt oly buzgósgot és pastorális tapintatosságot fejtett ki, hogy 1866-ban Vöröstoronyra önálló lelkészé neveztetett ki. E plebániát helyrehozván, 1868-ban Alsó-Kapnikra, 1869-ben Apagyfaluba, 1870-ben Oláhlápos-bányára helyeztetett át hasonló minőségben és küldetéssel, 1875-ben vizaknai plebánossá neveztetett.

Itt érte Bakk Endrét nem közönséges érdemeinek elismerésével a királyi kitüntetés 1884-ben a Ferenc József-Rend lovagkeresztjével. 1897-ben a szeben-fogarasi esp. kerület jegyzője, 1899-ben tb. főesperes lett; pár év előtt pedig a tb. kanonoki mozztával díszített föl.

Mily eszmékért hevült s mily egyházi és hazafias célokra áldozott Viz-Aknán hosszú 30 év alatt Bakk Endre, ezt iratainak csupán címeiből is megítélhetjük. Ő Vizaknát, ezt a történelmileg és természetileg adományokban is nevezetes helyet a kevés magyarság göcspontjává törekedett emelni, melyből állandólag a hír és diadális sugár lángoljanak föl táplálására a netán szunnyadozóknak induló nemzeti és hazafias érzületnek.

De szőlőjének erről az ő 300 darabot meghaladó, sok tudásra valló, jeles irodalmi tényei, melyek Bakk Endrét az erdélyi r. k. papi írók első jelesei közé emelik. A hangya-szorgalom és szerencsés kezű gyűjtő, történet- és régiség-búvár, a lankadatlan munkássága egyedirő, genealogus és tudósító tartalmas cikkeiből és dolgozataiból, melyek történelmi (nagy- és mértékben az 1848—49-iki eseményekre vonatkozólag), hely- és nemzedékrajzi s általán encyklopedikus tárgyúak, a következőket soroljuk föl:

A *Nefejejs* című szépirodalmi lapban (1865): „Gróf Mikes Kelemen” (beszély). — (1867): „Olga a szerencsétlen” (beszély). — Az „Egyházi és Iskolai Hetilapban”: (1867. 24. sz.): „Tudósítás egy izraelita keresztelési ünnepéről. — (1868. 14): „Hogy lehetne a népevelési egyleteket úgy alakítani, hogy általok midőn az iskola előmozdítatik, egyszersmind a nép között divó cégeres bűnök kiirtassanak?” — (28. sz.): Tudósítás a királyné születése, Úrnapija ünnepeiről stb. — (34. sz.): Vidéki levél (papi gyűlés, gyermekek első áldozata és vizsgálata). — (45. sz.): „Néhány őszinte szó: az újabb adórendszerrel, tekintettel a papságra”. — (49. sz.): Vidéki levél Alsókapnikról (templomkerítés, alapítványi ügy). — (50. sz.): Az aerarialis állomású papok évi fizetése és az alsókapniki népkönyvtár ügyében. (1869. 17. sz.): Levél Alsókapnikról. — (1870. 11. sz.): Az Apanagyfalvi takarékmagtár és egyházközségi kisegítő pénztárról. — (13. sz.): Vidéki levél Apanagyfaluból. „Az ide befektetett áldozatok eljaja: a szegény nép lelki és anyagi jólétének előmozdítása.” — (26. sz.): Tamás Péter esikeresztúri plebános temetése. — (28. sz.): „Néhány észrevétel a tanfelügyelői látogatásokról.” — „Miképen lehetne a néptanítókat számtal szaporítani?” — (37. sz.): „Az apanagyfalusi Curatiának plebániává nyilvánítása és javadalmasítása.” — (1871. 51. sz.): Vidéki tudósítás Oláh-Láposbányáról, (a horgospataki templom vagy iskola szolgálhat-e reform. isteni tisztelt helyeül?) — (1872. 2. sz.): Dobos István oláh-láposi plebános temetése. — (10. sz.): „Megjötték a vigalmakra sem lehet templomi tárgyakat átengedni. — (36. sz.): Szent István király ünnepe Oláh-Láposbányán. — (1876. 8. s 1877. 20. sz.): Hálanyilatkozat a vizaknai leányiskola javára hozott áldozatokért. — (20. 21. sz.): Úgyanaz — Az Erdély-Egyházmegyei Értesítőben: (1877. 6. sz.): „Néhány szerény szó a parochialis könyvtárak tekintetében.” — (10. sz.): Vizakna monographiájához szükséges adatok tárgyában. — (20. sz.): „A vizaknai leányiskolára hozott további áldozatok.”

A *Közművelődés*-ben (1879. 41. sz.): „Egyes egyházközségek történeti adatai hol találhatók fel?” — (1883. 28. sz.): Püspöki látogatás Vizaknán. — (35. sz.): „A szentkatolnai Bakk-család sirboltja.” — (52. sz.): „A Bakk és Jancsó-család történetének ismertetése.” — (1888. 37. sz.): „Szentkatolnai a kepemegváltás miképp eszközölhető?” — (1889. 31. sz.): „Miképp lehetne eszközölni, hogy az erdélyi egyházmegye történeteinek megírása ez évben megkezdhető legyen?” — (36. sz.): Szerény két kérdés a legközelebb összeülő méltóságos Statusgyűléshez. — A *Magyar Állam*-ban (1880. 31. sz.): „Első Honvéd-Reqüiem Vizaknán.” — (17, 32. 59, 97, 113, 133, 155, 162, 179, 182, 191, 212,

238. 245. számok): Felhívások adakozásra a vizaknai honvéd-emlékre és nyilvános számadás és hála. — (1890. 158. sz.): „A vizaknai sötémető.” — A *Magyar Polgár*-ban: (1880. 242—245, 250. sz.): „Vizakna város és fürdő ismertetése.” (Feleletek Mösöl bányatanácsos cikkezésére). — (250, 298. és 1881. 9. sz.): „Néhány őszinte honfiumi észrevétel az elővezetett Vizaknai m. k. kinestári iblányos sósfürdők érdekében.” — (16. sz.): „Emléket a hősöknek!” — (215. sz.): „Számadás a vizaknai, 1849. febr. 4-iki csatában elvérzett honvédek síremlékére tett adakozásról.” — (234. sz.): „A vizaknai 1879. febr. 4-iki csatában elvérzett honvédek eltemetése és emlékek leleplezési ünnepélye okt. 3-án.” — (294. sz.): „A vizaknai m. k. sós-gyógyfürdőknek a város által való megvétele ajánlatik. — (250. sz.): „A vizaknai sós-gyógyfürdők és gyógyforrások hatása.” — (219. sz.): „Programja az 1849. febr. 4-iki vizaknai csatában elesett 349 honvéd eltemetése és emlékek leleplezési ünnepélyének.” — (1882. 256—262. sz.): „Vizaknai Gereb-ház és királybirák.”

(Folyt. köv.)

Nyavalyatörés!

Ki nyavalyatörés, göres és más ideges állapotban szenved, kérjen iratot, ingyen és bérmentve kapható a szabd. Hatyú gyógyszertár által Majna Frankfurt.

Lehetővé teszi, hogy a szobák mázolás alatt is használtassanak, mivel a kellemetlen szag és lassú, ragadós száradás, mely olajfestékeknek és az olajlakknak sajátja — elkerülteik. E mellett használata olyan egyszerű, hogy kiki maga végezheti a mázolást. A palló nedves tárggyal feltörölhető, anélkül, hogy elvesztené fényét. Meg kell különböztetni

színezett szobapalló fénymázt, sárgásbarnát és mahagonibarnát, mely akáresak az olajfesték födi be a padlót s egyúttal fényt is ad. Ezért egyaránt alkalmazhat régi és új pallóra. Teljesen beföd minden foltot, korábbi mázolást, stb. van azután

tiszta fénymáz (színezetlen)

új pallóra és parkettra: mely csupán fényt ad. Különösen parkettra és olajfestékek már bemázolt egész új pallóra való. Csak fényt ad, ennél fogva nem födi el a famustrát.

Postacsomag, körülbelül 35 négyszög méter 2 közép nagyságú szobára való) 5 frt. 90 kr. vagy 9¹/₂ marka.

A közvetlen megrendelések minden városban, ahol raktáron vannak ide küldendők. — Minta mázolások és prospektusok ingyen és bérmentve küldetnek. A bevásárlásnál tessék jól vigyázni a cégre s a gyári jegyre, mivel ezt a **több mint 35 éve létező gyártmányt sok felé utánozzák** és hamisítják, rossz és gyakran a célnak meg nem felelő minőségben hozzák forgalomba.

Cristoph Ferenc

a valódiszobapadló fénylakk feltalálója

és egyedüli gyártója

== FÖRAKTÁR: ==

DAHINTEN VIKTOR

vaskereskedésében GYULAFEHÉRVÁRT.

A kinek

eladó birtoka van, vagy a ki birtokot venni szándékozik, vagy ha eladásra szánt

könyvtára, irodalmi műve, zene eszköze, festménye, régi könyve, olajfestésű képe, szobra, fegyvere, régi pénze, ékszere, butora, háztartási, gazdasági és más eszköze van, az hirdessen a KÖZMŰVELŐDÉS-ben, mely lap a felsoroltak iránt érdeklődő közönség körében igen nagy számban forog közkézben.

Sürgöny: Blaskovits Sokszorosán kitüntetve.

TEMPLOM FESTÉS.

Első orszá-
gos műfes-
tészeti és
iparműve-
szetiintézet
Alapított
1887-ben

BLASKOVITS BÁTORI MIHÁLY

Szabadka, VII. kerület, Erdő-sor 66. szám.

A főt. papságnak biboros herceggímás úr ő eminenciája 67.898. szám alatt és Tolna Fesztetich Tazsiló gróf úr ő nagyméltósága által ajánlva. Az oktatást ő nagyméltósága Császka Gy. kalocsai érsek úr nagylelkű áldozatkészsége folytán olaszországi műfestők és marmarványozóktól nyertem

Templomfestés stilszerint, gipsz-márvány (stucco), kereszték aranyozása állvány nélkül. Templommeszelés és által le nem mosható. **Oltárképek festése művészi kivitelben bámulatos olcsón.** Szegényebb egyházaknak 25% engedmény! **Elismerő nyilatkozatok rendelkezésre bocsájtatnak**

magas centm.	50	70	90	100	125	160	180	220	
Olajba oltárkép	korona	25.—	40.—	55.—	70.—	100.—	125.—	170.—	200.—

Egy életnagyságú arckép, mert örök beese van és egyszersmind szobadisz, továbbá előnyös nász-, név- és születésnap, vagy egyebb alkalmi és ünnepi ajándékol szolgál. — Ezeket az arcképeket bármilyen beküldött fénykép után a legfinomabl. kivitelben készítem e

Nagysága 25×32 35×45 55×65 65×80 75×110 85×125 100×150

18	25	40	55	95	120	180

magas centm.	50	70	90	120	140	150	160	170	180	200	
Poichromozott fa-szobrok,	korona	30.—	40.—	50.—	100.—	135.—	150.—	170.—	185.—	240.—	300.—
aranyozott széll											

A Dr. SCHMIDT fő-törzs és tisztí- orvos-feje

FÜLOLAJ

gyógyít időszakos süketséget, fülfájást, fül- és nagyothallást, még idült esetekben is. Egyedül kapható üvege 2 frt a

Dr. ROTCSHNEK EMIL
gyógyszertárában. DEBRECZEN.

Egészen ingyen

● **zománczozott edényt** nem kapnak sehol, de **6 főzölábost** és **6 főzőfazekot** különféle nagyságban **12 darabot** 1 frt. 75 kr.-ért én szállíthatok. Ingyen esomagolás utánvétel mellett.

● **A többi tárgyak feltűnő olcsó árban.**

— Árjegyzéket ingyen küldök. —

● **Kohn, gyáriraktáros, Budapest.**
VI. ker., Csengeri-utca 51.

Hirdetések jutányos árban felvételnek
e lap kiadóhivatalában.

ANGSTER JÓZSEF és FIApécsi, kalocsai, győri és kassai székesegyházak orgona-építője. **Orgona és harmonium-gyár****PÉCSETT.**

Alapított 1867.

Két arany, egy ezüst és egy nagy milleniumi
éremmel kitüntetve.

Ajánljuk kitünő hangú és erős szerkezetű **crescendo orgonáinkat.** — Különösen a legújabb **légnymatu** (pneumatic) rendszer szerint épült orgonáinkat, melyek a rendkívül könnyű játékmód és regisztrálás mellett még azon nagy előnyvel is bírnak, hogy a **templom nedvessége** nincs befolyással rájuk.

Legjobban bizonyítja műveink jóságát, hogy üzleletünkben 450-nél több **új orgona mű** került ki.

Raktáron kitünő hangú **harmoniumok minden nagyságban** (155 koronától 1000 kor.-ig).

Mindenemű **javitásokat, hangolásokat** és **átépítéseket** olcsón elvállalunk.

Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

Európa szálloda Gyulafehérvárt.

Teljesen átalakítva és renoválva.

Elsőrangú szálloda minden kényelemmel berendezett 30 szobával.

Mérsékelt árak. ☉ Villamos világítás. ☉ Fürdő.
Telefon. ☉ Társas kocsik. ☉ Kitünő konyha. ☉ Valódi borok.
Kőbányai sör. ☉ Előzékeny és figyelmes kiszolgálás.

Haas Vilmos, szállodás.